10/01/2024

Τα αποτελέσματα της Συστηματικής Αρχαιολογικής Έρευνας «Αρχαίας Τενέας» στο Χιλιομόδι Κορινθίας

/ Παιδεία και Πολιτισμός

Τον Οκτώβριο του 2023 ολοκληρώθηκαν οι εργασίες της συστηματικής αρχαιολογικής έρευνας στο Χιλιομόδι Κορινθίας, στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος «Αρχαίας Τενέας», υπό τη διεύθυνση της αρχαιολόγου δρ. Έλενας Κόρκα και με φορέα υλοποίησης τη Διεύθυνση Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων του Υπουργείου Πολιτισμού.

Η ανασκαφή, μεταξύ άλλων, αποκάλυψε για πρώτη φορά φέτος, τμήμα του Αδριάνειου υδραγωγείου στην περιοχή της αρχαίας Τενέας, προσδιορίζοντας επακριβώς πλέον την πορεία ενός από τα μεγαλύτερα υδραυλικά έργα του 2ου αι. μ.Χ. στον ελλαδικό χώρο, που σκοπό είχε την υδροδότηση της Αρχαίας Κορίνθου από τη Στυμφαλία (εικ. 1).

Ταυτόχρονα, εντοπίστηκε και ανασκάφηκε τμήμα του προϊστορικού οικισμού της Τενέας, που χρονολογείται στην Πρώιμη εποχή του Χαλκού ΙΙ (2.600 – 2300 π.Χ), επιβεβαιώνοντας την κατοίκηση της περιοχής πριν τη πτώση της Τροίας. Επιπρόσθετα, αποκαλύφθηκε πλούσιο κτιριακό συγκρότημα των ύστερων αρχαϊκών χρόνων μέχρι τους ελληνιστικούς χρόνους, με επιμέρους χώρους λατρευτικής χρήσης μεταξύ αυτών και τριών εξαιρετικά επιμελημένων δεξαμενών, η μια εξ αυτών με κλίμακα καθόδου – ανόδου. Εξαιρετικής αρχαιολογικής σημασίας και σπανιότητας είναι ο θησαυρός 29 αργυρών αρχαίων ελληνικών νομισμάτων (εικ. 2) που εντοπίστηκε μαζί με φορητό πήλινο βωμό, μικρογραφικό αγγείο και ειδώλιο ίππου με αναβάτη.

Ο θησαυρός περιλαμβάνει νομίσματα που χρονολογούνται από τον ύστερο 6ο αι. π.Χ. μέχρι και τη δεκαετία του 330 π.Χ., πολλά εξ αυτών από τα σπανιότερα και πλέον ιστορικά νομίσματα της αρχαίας Ελλάδας, όπως τρεις στατήρες Ήλιδος που κόπηκαν στην Ολυμπία κατά τη διάρκεια διαφορετικών Ολυμπιακών Αγώνων, στατήρα της Αίγινας με χερσαία αντί για θαλάσσια χελώνα, στατήρες Στύμφαλου, Άργους και Οπουντίων Λοκρών, καθώς στατήρα Θήβας του 5ου αι. π. Χ. που απεικονίζει τον Ηρακλή να πνίγει με τα χέρια του δύο φίδια.

Η παρουσία του εν λόγω θησαυρού συνδέεται με τα ευρήματα λατρευτικής χρήσης (γυναικεία και ζωόμορφα ειδώλια, μικρογραφικά αγγεία και άλλα) που είχαν εντοπιστεί πέρυσι και συνέχισαν να εντοπίζονται και φέτος προσδίδοντας ξεκάθαρα τελετουργικό χαρακτήρα στους χώρους που αποκαλύπτονται. Σε ανώτερα ανασκαφικά στρώματα ανασκάφηκαν δύο κτιριακά συγκροτήματα των ρωμαϊκών και ύστερων ρωμαϊκών χρόνων.

Το ένα έκτασης 160 τ.μ. που αποτελεί συνέχεια αυτού των 281 τ.μ. του 2022, με επιμέρους εργαστηριακές εγκαταστάσεις και χώρους αποθήκευσης. Το δεύτερο κτηριακό συγκρότημα ανεσκαμμένης έκτασης 300 τ.μ. με επιμέρους δωμάτια περιμετρικά ενός υπερυψωμένου στεγασμένου προστώου – διαδρόμου μήκους μέχρις στιγμής 14,5 μ. και πλάτους 3 μ., που φέρει επίστρωση από πήλινες πλάκες. Τέλος, ανασκάφηκαν στη ζώνη των νεκροταφείων και δίπλα στο ρωμαϊκό ταφικό μνημείου ΙΙ του 2022 λακκοειδείς τάφοι ρωμαϊκών χρόνων (εικ. 3) και συστάδα αρχαϊκών τάφων πλούσια κτερισμένων (εικ. 4, 5, 6).

ΕΙΚΟΝΑ 3

ΕΙΚΟΝΑ 4

ΕΙΚΟΝΑ 5

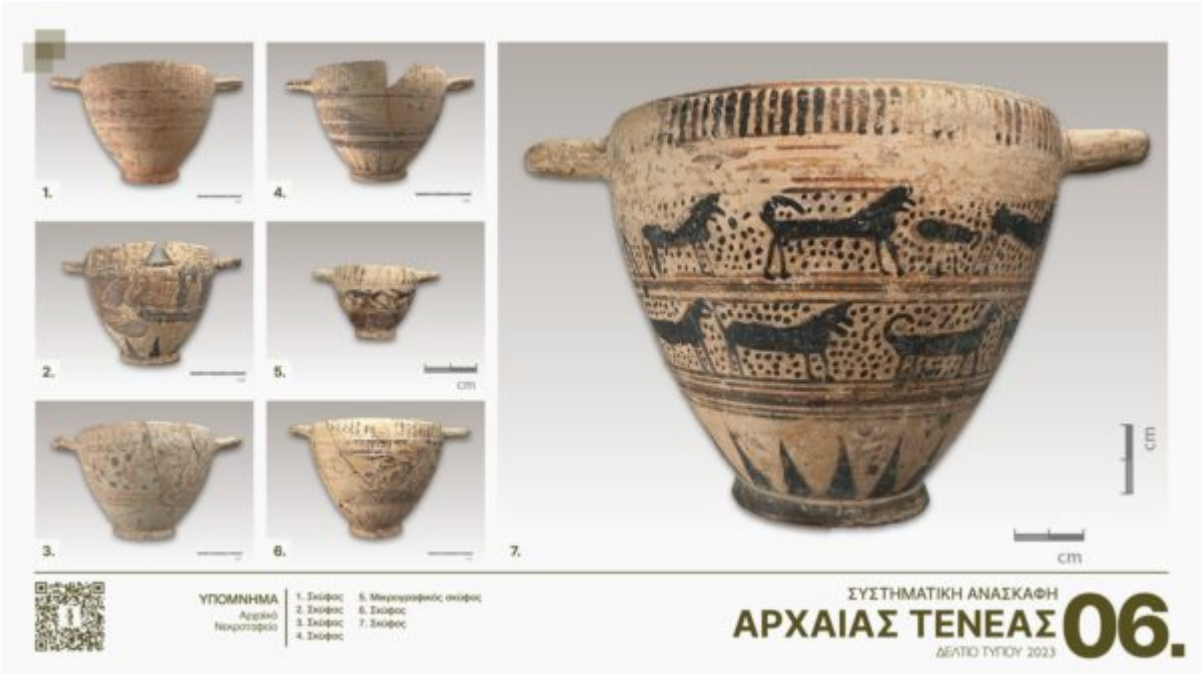

Αδριάνειο υδραγωγείο (αγρός Μ.Κορδώση).

Εντοπίστηκε στην εγγύτητα των ρωμαϊκών λουτρών κατά μήκος του ποταμού «Καρκανά». Αποκαλύφθηκε σε μήκος 31 μ. με κατεύθυνση Β/Ν. Πρόκειται για κτιστό υδροδοτικό αγωγό με θολωτή επικονιασμένη ημικυκλικής διατομής οροφή, η επιφάνεια της οποίας ήταν ορατή κατά την αρχαιότητα. Η κατασκευή φέρει κάθετα πλευρικά εξωτερικά τοιχώματα από αργούς λίθους συνδεδεμένους με κονίαμα, ύψους 3,20 μ., τα οποία ενισχύονται σε βάθος με δεύτερη σειρά αργών λίθων συναρμοσμένους με κονίαμα, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η στατικότητα του μνημείου. Στο εσωτερικό του αγωγού τα τοιχώματα φέρουν επίστρωση

κονιάματος και ο ωφέλιμος χώρος έχει πλάτος 0,60 μ. και ύψος 1,20 μ.. Στο βάθος αυτό εντοπίζεται το αρχικό δάπεδο-πυθμένας από επικονιασμένες πήλινες πλάκες, ενώ σε μεγαλύτερο βάθος 0,70 μ. εντοπίζεται επισκευή από δεύτερο δάπεδο, που φέρει επίσης επίστρωση κονιάματος. Σε σημείο του μνημείου εντοπίστηκε φρέαρ επισκεψιμότητας τετράγωνης διατομής διαστάσεων 0,80 μ. x 0,80 μ. Το φρέαρ υπερυψώνονταν της οροφής του αγωγού και στο κέντρο του εντοπίζεται τεχνητή οπή που εξυπηρετούσε την είσοδο στο εσωτερικό του αγωγού.

Προϊστορικός οικισμός (αγρός Μ.Κορδώση).

Στις παρυφές του λόφου «Άγιοι Ασώματοι» ανατολικά του υδραγωγείου αποκαλύφθηκαν τα πρώτα κατάλοιπα του προϊστορικού οικισμού της Τενέας. Συγκεκριμένα ανασκάφηκαν οδικές αρτηρίες που ανήκαν σε ένα ευρύτερο πολεοδομικό πρότυπο όπου οι οικίες διαμορφώνονταν εκατέρωθεν (εικ. 7).

Αποκαλύφθηκαν τα τμήματα δύο τοίχων στον άξονα Α/Δ διαστάσεων έκαστος 6, 50 μ. μήκος και 0,55 μ. πλάτος και 5,30 μ. μήκος και 0,50 μ. πλάτος, κατασκευασμένοι από αργούς λίθους μεσαίου μεγέθους με συνδετικό υλικό χώμα. Χαρακτηριστική είναι η μεγάλη συγκέντρωση οπτοπλίνθων τετράγωνης κυρίως διατομής με διαμορφωμένα μέτωπα στις 4 πλευρές τους που πιθανότατα αποτελούν την ανωδομή των τοίχων.

Επιπλέον ανασκάφηκε θερμική κατασκευή ελλειψοειδούς σχήματος μήκους 1,50 μ. και πλάτους 0,90 μ. Περισυλλέχθηκε σημαντική ποσότητα εργαλείων από οψιανό,

χειροποίητης κεραμικής από χονδροειδή και λεπτόκοκκα αγγεία με καλά λειασμένες και στιλβωμένες επιφάνειες και ποικίλα επιχρίσματα. Μεταξύ άλλων εντοπίζονται πίθοι, πρόχοι, φιάλες, σαλτσιέρες, λεκανίδες, τριποδικά αγγεία, κρατευτές και πήλινες εστίες. Επίσης, βρέθηκαν τμήματα από αρύταινες και κουτάλια, σφονδύλια, ζωόμορφα ειδώλια κριαριών και μια οστέινη κτένα (εικ. 8).

Αξίζει να επισημανθεί η έντονη παρουσία εισηγμένης κεραμικής από την Αίγινα, την Αττική, την Αργολίδα και την Κόρινθο, δηλωτικό των επαφών που είχε αναπτύξει ο εν λόγω οικισμός με αυτές τις περιοχές. Τα ευρήματα του οικισμού είναι χρονολογικά σύγχρονα με αυτά του κτιστού αποθέτη που ανασκάφηκε το 2021, τα οποία ωστόσο ήταν αντικείμενα τελετουργικών αποθέσεων. Σε κάθε περίπτωση ο αποθέτης φαίνεται πως είναι μέρος του ευρύτερου οικοδομικού ιστού του συγκεκριμένου οικισμού, ο οποίος απλώνεται σε μεγάλη έκταση.

Κτιριακές δομές από τους αρχαϊκούς έως τους ύστερους ρωμαϊκούς χρόνους (αγροί Α. Σκούρτη και Β. Ραντίτσα)

Στο αγροτεμάχιο Α. Σκούρτη η έρευνα επεκτάθηκε νοτιότερα καλύπτοντας τμήμα και του αγρού ιδιοκτησίας Ραντίτσα, με σκοπό τη διερεύνηση πιθανής επέκτασης των καταλοίπων από τους ύστερους αρχαϊκούς μέχρι και τον 6ο αι. μ.Χ. που ανασκάφηκαν το 2022 (εικ. 9, 10).

B
09.
ΚΤΗΡΙΑΚΕΣ ΔΟΜΕΣ ΑΡΧΑΪΚΩΝ, ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΣΗΜΕΙΩΝΟΝΤΑΙ ΜΕ ΚΙΤΡΙΝΟ
ΚΑΙ ΚΤΗΡΙΑΚΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ
ΡΩΜΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΥΣΤΕΡΩΝ ΡΩΜΑΪΚΩΝ ΧΡΟΝΩΝ
ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΣΚΑΦΗ
ΑΡΧΑΙΑΣ ΤΕΝΕΑΣ
ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ 2023

Α. Ύστεροι αρχαϊκοί έως και ελληνιστικοί χρόνοι.

Σε χαμηλότερο ανασκαφικό στρώμα εντοπίζονται δομές κτιρίων ενός πιθανότατα ευρύτερου οικοδομικού συγκροτήματος, στο οποίο εντάσσεται και το κτίριο έκτασης 130 τ.μ. που εντοπίστηκε το 2022 στον αγρό Σκούρτη. Στο σύνολό τους καταδεικνύουν τη χρήση του χώρου από τους ύστερους αρχαϊκούς μέχρι και τους ελληνιστικούς χρόνους. Εντοπίζονται τα κατάλοιπα τεσσάρων τουλάχιστον κτιρίων, δύο μικρότερων, ενός μεγαλύτερου εντός του οποίου εμπεριέχεται πολυτελής υπόγεια δεξαμενή με κλίμακα καθόδου – ανόδου και κεντρικό λίθο στο εσωτερικό της για τη στήριξη της στέγασής της (εικ. 11), και ενός ακόμη μεγαλύτερου κτιρίου με επιμέρους δωμάτια, καθώς και δύο επιπλέον υπόγειων δεξαμενών, οι οποίες συνδέονται με ισχυρό τοίχο στα δυτικά τους.

Η γενικότερη εικόνα του χώρου είναι αυτή της έντονης λιθολόγησης των μνημείων κατά τους ρωμαϊκούς χρόνους και στην περίπτωση των δύο υπόγειων δεξαμενών η επανάχρησή τους με νέα επίστρωση κονιάματος. Κύριο χαρακτηριστικό των ανωτέρω χώρων είναι ο εντοπισμός μικρογραφικών αγγείων και ειδωλίων (εικ. 12, 13), ηθμοειδών αγγείων και λύχνων (εικ. 14) που παραπέμπουν σε τελετουργικού χαρακτήρα χρήση.

ΕΙΚΟΝΑ 12

Το γεγονός αυτό ενισχύεται με τον εντοπισμό της απόθεσης μικρού φορητού πήλινου βωμίσκου με μικρογραφικό σκυφίδιο και ειδώλιο ίππου με αναβάτη μαζί με 29 αργυρά αρχαία ελληνικά νομίσματα (εικ. 15).

Συγκεκριμένα πρόκειται για θησαυρό που αποτελείται από 20 στατήρες, 5 δραχμές, 3 ημίδραχμα και 1 διόβολο (7 στατήρες και 1 δραχμή Αιγίνης, 5 στατήρες και 1 δραχμή Οπούντιων Λοκρών, 3 στατήρες Ήλιδας, που είναι κοπές Ολυμπιακών Αγώνων, 2 στατήρες και 1 δραχμή Κοινού Βοιωτών, 1 στατήρα Ορχομενού, 1 στατήρα και 2 ημίδραχμα Άργους, 1 στατήρα Στυμφάλου, 1 ημίδραχμο Φωκίδας, 2 δραχμές Σικυώνας και 1 διόβολο Κορίνθου). Καθώς η τελευταία χρονολογικά κοπή του θησαυρού δεν είναι μεταγενέστερη από τη δεκαετία του 330 π. Χ., η συγκρότηση και απόκρυψη του θησαυρού μάλλον χρονολογείται σε εκείνη τη δεκαετία. Στον ίδιο χώρο βρέθηκαν και τέσσερα αργυρά νομίσματα της ύστερης κλασικής εποχής που αποτελούν χωριστό θησαυρό (εικ. 16.1, 16.2, 16.3, 16.4). Πρόκειται για μια δραχμή, δύο ημίδραχμα και τριημιοβόλιο Κορίνθου του πρώτου μισού του 4ου αιώνα π. Χ.

Γενικότερα, στο πρώιμο αυτό στρώμα της ανασκαφής παρατηρείται έντονη διασπορά αρχαίων ελληνικών χάλκινων νομισμάτων που προέρχονται κυρίως από τα νομισματοκοπεία της Κορίνθου, της Σικυώνας και του Άργους. Καλύπτουν χρονικά την περίοδο από τους ύστερους κλασικούς χρόνους (όπως ο χαλκούς Άργους του πρώτου μισού του 4ου αι. π. Χ. (εικ. 16.6)) μέχρι και τον 1ο αι π. Χ. που εκπροσωπείται από κοπές Σικυώνας που χρησιμοποιούνταν ευρέως στην Τενέα μετά την καταστροφή της Κορίνθου το 146 π. Χ.

Β. Ρωμαϊκοί και ύστεροι ρωμαϊκοί χρόνοι.

Στα υψηλότερα ανασκαφικά στρώματα, αποκαλύφθηκε η επέκταση των εργαστηριακών εγκαταστάσεων που διερευνήθηκαν το 2022 και αφορούσαν σε κλιβάνους και ένα ελαιοτριβείο. Φέτος, ανασκάφθηκαν επιπλέον 160 τ.μ. ολοκληρώνοντας την εικόνα ενός εκτεταμένου κτιριακού συγκροτήματος συνολικής πλέον έκτασης 441 τ.μ. με επιμέρους χώρους (εικ. 9). Πρόκειται για εργαστηριακούς χώρους που περιλαμβάνουν έναν ακόμη κλίβανο και δύο δεξαμενές αλλά και αποθηκευτικούς χώρους με πιθεώνες.

Λίγο νοτιότερα των ανωτέρω εντοπίστηκε δεύτερη εγκατάσταση της οποίας η σύνδεση με την πρώτη χρήζει περαιτέρω διερεύνησης (εικ. 10). Συγκεκριμένα, σε έκταση 300 τ.μ. αποκαλύφθηκε συγκρότημα με επιμέρους στεγασμένα εννέα δωμάτια εκατέρωθεν ενός υπερυψωμένου, στεγασμένου και επιμήκους προστώου – διαδρόμου μήκους 14,5 μ. και πλάτους 3 μ., με κατεύθυνση Α/Δ, που φέρει επίστρωση από πήλινες πλάκες.

Η απόληξή του στα ανατολικά δεν έχει ακόμη εντοπιστεί, όπως άλλωστε και τα τελικά όρια του εν λόγω συγκροτήματος. Στο δυτικό άκρο του πιθανότατα υπήρχε θυραίο άνοιγμα που οδηγούσε σε στεγασμένο επίσης προθάλαμο στρωμένο με πήλινες πλάκες. Στα δυτικά του συγκεκριμένου προθάλαμου διαμορφώνεται θυραίο από δύο επεξεργασμένες λιθόπλινθους, όπου στο βόρειο άκρο του διατηρείται βάση κίονα διαμέτρου 0, 20 μ., η οποία είναι εντοιχισμένη σε κτιστή ορθογώνια βάση με στρώσεις κεράμων και κονίαμα ενώ στο δυτικό άκρο του και εξωτερικά αυτού βρέθηκαν καταπεσμένα ένας αράβδωτος μονολιθικός κίονας μήκους 2, 77 μ. και διαμέτρου 0, 17 μ., ένα επίκρανο που φέρει διακόσμηση με σχηματοποιημένες πριονωτές άκανθες στις δύο επιφάνειές του και φυτική παράσταση στις άλλες δύο (εικ. 18.2), καθώς και τμήματα ενός ιωνικού κιονοκράνου ρωμαϊκών χρόνων με έλικες και ωά (εικ. 18.1).

Στα τρία ανατολικά δωμάτια του συγκροτήματος, διατηρείται σε εξαιρετικά καλή κατάσταση δάπεδο από πήλινες πλάκες. Στο ΒΑ δωμάτιο του συγκροτήματος βρέθηκε λινός και υπολίνιο, ενώ σε άλλα δύο η χρήση τους ταυτίζεται με χώρους αποθήκευσης. Στο δωμάτιο του λινού εντοπίστηκαν τμήματα δύο μαρμάρινων κιονίσκων και γυάλινα αποτμήματα, που προέρχονταν από παράθυρα. Στο κεντρικό δωμάτιο, που είναι και το μεγαλύτερο σε σχέση με τα υπόλοιπα, εντοπίστηκαν κοντά στο θυραίο ένθετα διακοσμητικά οστέινα πλακίδια και μια χάλκινη κλειδαριά με ανάγλυφη διακόσμηση. Η χρήση των υπόλοιπων δωματίων δεν έχει ακόμη αποσαφηνιστεί.

Στα δύο συγκροτήματα εντοπίστηκαν πολλά χάλκινα νομίσματα της ρωμαϊκής αυτοκρατορικής περιόδου και λιγότερα της υστερορωμαϊκής περιόδου. Το

παλαιότερο ρωμαϊκό νόμισμα είναι κοπή της Κορίνθου για τον Νέρωνα (54-68 μ.Χ.) ενώ ξεχωρίζουν νομίσματα Δομιτιανού (81-96 μ.Χ) κοπής Κορίνθου, Λεύκιου Ουήρου (161-169 μ. Χ.) κοπής Κορίνθου (εικ. 16.8), Μάρκου Αυρήλιου (161-180 μ. Χ.) σηστέρτιο Ρώμης (εικ. 16.9), Σεπτιμίου Σευήρου (193-211 μ. Χ.) κοπής Άργους, Γαλλιηνού (259-268 μ.Χ.), Αντωνινιανός Ρώμης και Διοκλητιανού ασημοχάλκινη κοπή (του 295-296 μ. Χ.). Από τα νομίσματα της ύστερης αρχαιότητας ξεχωρίζουν από τον 4ο αι. μ.Χ. κοπές του Μεγάλου Κωνσταντίνου και των γιων του και από τον 5ο αι. μ. Χ. νούμμια και άλλες χάλκινες κοπές των αυτοκρατόρων Αρκαδίου, Θεοδοσίου Β΄, Λέοντα Α΄ και Ζήνωνα. Άξια αναφοράς είναι η περίπτωση θησαυρού 13 νουμμίων τα οποία χρονολογούνται στον 5ο αι. μ. Χ και βρέθηκαν μέσα σε πίθο στο δεύτερο συγκρότημα, ενώ ένα μόλις νόμισμα του 6ου αι. μ.Χ. βρέθηκε στο εν λόγω κτίριο και πρόκειται για κοπή πέντε νουμμίων που χρονολογείται στη βασιλεία του Ιουστίνου Α΄(518-527 μ.Χ.) ή του Ιουστινιανού Α΄ (527-565 μ.Χ).

Νεκροταφείο

Εντός της ζώνης των νεκροταφείων της Τενέας συνεχίστηκε η διερεύνηση του χώρου περιμετρικά του ταφικού μνημείου ΙΙ, που ανασκάφηκε το 2022. Στα υψηλότερα στρώματα εξακολούθησαν να εντοπίζονται ταφές ρωμαϊκών χρόνων. Πρόκειται για έξι καλυβίτες κεραμοσκεπείς τάφους, που στο εσωτερικό τους περικλείονταν ταφές ενός ή περισσότερων ατόμων, στην πλειονότητά τους παιδικές. Οι ενταφιασμοί χρονολογούνται στον 3ο-4ο αιώνα μ.Χ. σύμφωνα με τα κτερίσματά τους, που είναι κυρίως λύχνοι, νομίσματα, ενώτια και άλλα κοσμήματα, πήλινα και γυάλινα αγγεία (εικ. 3).

Στον ίδιο χώρο σε μεγαλύτερο βάθος, ανασκάφηκε συστάδα τεσσάρων αρχαϊκών τάφων. Οι τάφοι ως προς την τυπολογία τους διακρίνονταν σε σαρκοφάγους και λακκοειδείς με επικάλυψη πώρινων καλυπτήριων πλακών, ενώ εξωτερικά των κιβωτίων εντοπίζεται σε όλους αργός λίθος ως σήμα. Οι ταφές ανήκουν σε ενήλικες αλλά και σε παιδιά, πλούσια κτερισμένες με σκύφους, αρύβαλλους, πινάκια, σφαιρικές πυξίδες και πυξίδες με κυρτές πλευρές, οινοχόες, καθώς επίσης και με χάλκινες περόνες (εικ. 4, 5, 6).

Το πρόγραμμα της Αρχαίας Τενέας, υπό τη Διεύθυνση της δρ. Ε. Κόρκα, διεξάγεται με υπεύθυνη αρχαιολόγο των ανασκαφών την κ. Π. Ευαγγέλογλου, αρχαιολόγο της ΕΦΑ Κορινθίας και υπεύθυνους τομεάρχες τους αρχαιολόγους και κατόχους μεταπτυχιακών διπλωμάτων Π. Βλάχου, Μ. Ιωάννου, Ε. Καπουράλου, Α. Κική, Π. Κωστοπούλου, Π. Λαμπίρη, Π. Παναϊλίδη, Χ. Τερζούδη, Ι. Χρηστίδη, τον αρχιτέκτονα δρ. Δ. Μπάρτζη, την τοπογράφο Α. Κοντουδάκη και φοιτητές από Πανεπιστημιακά Ιδρύματα της Ελλάδας και του Εξωτερικού. Το πρόγραμμα επιπλέον υποστηρίζεται από μια διεπιστημονική ομάδα νομισματολόγων με

υπεύθυνο τον δρ. Κ. Λαγό και την Μ. Σύρρου, ανθρωπολόγων με υπεύθυνη την ομότιμη καθηγήτρια του Δ.Π.Θ. κ. Χρ. Παπαγεωργοπούλου, τοπογράφων με υπεύθυνο τον κ. Α. Γεωργόπουλο ομότιμο καθηγητή φωτογραμετρίας της Σχολής αγρονόμων και τοπογράφων μηχανικών του Ε.Μ.Π. Στο πλαίσιο των παραπάνω συνεργασιών εφαρμόστηκαν σύγχρονες μέθοδοι φωτογραμμετρικής αποτύπωσης, τρισδιάστατης απεικόνισης χώρων, αντικειμένων, και ανθρωπολογικού υλικού.

Υπεύθυνη συντήρησης των ευρημάτων είναι η συντηρήτρια έργων τέχνης και αρχαιοτήτων κ. Φ. Κουσιάκη σε συνεργασία με τη φοιτήτρια συντήρησης Θ. Παπαγεωργίου. Την επιμέλεια και επεξεργασία των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και εργαστηρίων δημιουργικής γραφής έχει η δρ. Μ. Χάψα φιλόλογος και συγγραφέας που υπηρετεί στο 4ο ΓΕΛ Κορίνθου, ενώ τις ξεναγήσεις και εκπαιδευτικές δράσεις υλοποίησαν οι αρχαιολόγοι Π. Λαμπίρη και Α. Κράτση.

Ευχαριστούμε θερμά για τη γενναιόδωρη αρωγή τους, την Περιφέρεια Πελοποννήσου, το Δήμο Κορινθίων, την εταιρεία MYTILINEOS. Επίσης, ευχαριστούμε το σωματείο «Φίλοι Αρχαίας Τενέας» και τους κατοίκους του Χιλιομοδίου, οι οποίοι αγκαλιάζουν το έργο μας. Επιπρόσθετα, ευχαριστούμε τους κ.κ. Ανδρέα και Γκέλη Σκούρτη, Νικόλαο και Παναγιώτη Σκούρτη, Βασίλη Ραντίτσα και Μιχάλη Κορδώση, που παραχώρησαν τα αγροτεμάχιά τους για τη διεξαγωγή της έρευνας, καθώς και τους κ.κ. Μανούσο και Μαρία Μανουσάκη για τη φιλοξενία των τομεαρχών και ερευνητών – συνεργατών μας. Τέλος, ευχαριστούμε τη ΔΙΠΚΑ και ΕΦΑ Κορινθίας καθώς και τη Διεύθυνση Συντήρησης Αρχαίων και Νεοτέρων Μνημείων, την ΕΦΑ Πόλης Αθηνών και το Νομισματικό Μουσείο για την υποστήριξή τους.